

องค์ประกอบของผลกระทบเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต

ศูนย์วิจัยยางหนองคาย

สถาบันวิจัยยาง การยางแห่งประเทศไทย

เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต

1. ลักษณะประชากรทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม

ลักษณะประชากรทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.2 และ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.0 สถานภาพในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 49.5 และ เป็นตัวแทนครัวเรือน ร้อยละ 50.5 โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 91.3 เป็นโสด หม้าย และหย่าร้าง ร้อยละ 3.9, 2.9 และ 1.9 ตามลำดับ สถานภาพในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเป็นลูกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 94.2 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่คือ 3-4 คน ร้อยละ 47.6 รองลงมา 1-2 คน ร้อยละ 25.2 และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ด้านการศึกษาส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.9 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.7 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 8.7 ในด้านการย้ายถิ่นฐาน พบว่า จำนวนตัวอย่างที่เป็น คนในหมู่บ้านนี้โดยกำเนิดและที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 49.5 และ 50.5 ตามลำดับ โดยเหตุผลของการย้ายถิ่นฐานส่วนใหญ่ คือ ย้ายตามครอบครัวมา โดยจังหวัดที่ย้ายมา ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 49.5 โดยทำนาและปลูกยางพาราเป็นหลัก รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป และส่วนใหญ่ร้อยละ 73.8 ไม่ประกอบอาชีพเสริม มีเพียงร้อยละ 26.2 ที่ประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ รับจ้างทั่วไป รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยส่วนมาก ร้อยละ 36.9 อยู่ในช่วง 2,501-7,500 บาทต่อเดือน รองลงมาคือ 7,501-12,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.1 ส่วนรายจ่ายในครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.7 มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 2,501-7,500 บาทต่อเดือน รองลงมาคือ 7,501-12,500 บาทต่อเดือน สถานภาพทางการเงิน พบว่า ร้อยละ 68.0 มีปัญหาหนี้สิน ส่วนที่ไม่เป็นหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 32.0 โดยมีแหล่งกู้ยืม คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารพาณิชย์

2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ในส่วนของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของชุมชน ในด้านการใช้ที่ดิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีที่ดินในครอบครอง และส่วนใหญ่ร้อยละ 88.6 เป็นเจ้าของที่ดินโดยตรง รองลงมาร้อยละ 9.5 เป็นที่ดินที่เป็นของพ่อแม่/ครอบครัว มีเพียงร้อยละ 1.9 ที่เช่าที่ดินทำกิน โดยจำนวนการถือครองที่ดินส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดินน้อยกว่า 1 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.3 รองลงมาคือ มีจำนวน 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.4 โดยมีกรรมสิทธิ์ การ

ลือครองที่ดินส่วนใหญ่ร้อยละ 64.7 เป็นโฉนด รองลงมาคือ เอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท. 5) น.สร และ สปก. ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้เป็นที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตร ได้แก่ ปลูกยางพารา และ ทำนา เป็นต้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 60.2 เห็นว่าที่ดินที่มีอยู่ เพียงพอแล้ว ในขณะที่ร้อยละ 39.8 คิดว่าที่ดินที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอและต้องการที่ดินเพิ่ม ในด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ พบว่า น้ำเพื่อการบริโภคนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซื้อน้ำดื่มและไม่พบปัญหาเกี่ยวกับน้ำดื่ม ส่วนน้ำเพื่อการอุปโภคหรือน้ำใช้ในครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 95.1 ใช้น้ำจากประปาหมู่บ้าน ซึ่งมากกว่า ครึ่งหนึ่งพบปัญหาด้านน้ำใช้ในครัวเรือน เช่น น้ำขุ่น มีตะกอน และน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ ใน บางช่วงเวลา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่พบปัญหา ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยตนเอง แต่ ขอความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชนให้ช่วยแก้ไขปัญหาด้านน้ำเพื่อการเกษตรพบว่า ร้อยละ 84.7 ใช้น้ำฝนรองลงมา ร้อยละ 12.5 ใช้น้ำจากห้วยหรือคลองหรือแม่น้ำ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 72.2 ไม่พบปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร ในขณะที่กลุ่มที่พบปัญหา ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนไม่ตกตามฤดูกาลเพาะปลูก นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 75 ไม่เคยประสบปัญหาน้ำท่วม ในขณะที่ร้อยละ 52.4 เคยประสบปัญหาภัยแล้งในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ด้านทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากไม่มีป่าไม้อยู่ใกล้บริเวณ ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากทรัพยากรป่าไม้ ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ของ ชุมชน ที่พบ ได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาฝนคว้น จากการเตรียมพื้นที่ปลูก จากการคมนาคม เป็นต้น

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนป่า สวนยางพารา และศูนย์วิจัยยางหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 68.0 ไม่ เข้าใจความหมายและวัตถุประสงค์ในการปลูกสร้างสวนป่าไม้เศรษฐกิจ มีเพียงร้อยละ 32.0 ที่ เข้าใจในวัตถุประสงค์ ของการปลูกสร้างสวนป่า อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 93.2 มีความคิดเห็นว่าการปลูกสร้างสวนป่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้เกิดความร่มรื่น อากาศดี ทำให้มีรายได้และเกิดการจ้างงาน เป็นต้น มีเพียงร้อยละ 5.8 ที่เห็นว่าไม่ดี อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่ง มีความต้องการปลูกสวนป่า ในขณะที่ร้อยละ 43.7 ไม่มีความต้องการปลูกสวนป่า ส่วนอีกร้อยละ 5.8 ยังไม่แน่ใจ ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์วิจัยยางหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรู้จักและทราบว่า มีศูนย์วิจัยยางอยู่บริเวณใกล้หมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่ และร้อยละ 98.1 เห็นด้วยกับการปลูกสวนยางพารา เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าการปลูกสร้างสวนยางพาราส่งผลให้คนใน ชุมชนมีงานทำ มีรายได้ และเกิดการจ้างงาน (69 ตัวอย่าง) ทำให้อากาศดี ร่มรื่น มีฝนตกตามฤดูกาล (12 ตัวอย่าง) รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับยางพารา (9 ตัวอย่าง) และช่วยนำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน (3 ตัวอย่าง) เป็นต้น มีเพียงร้อยละ 1.9 ที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากคิดเห็นว่าสูญเสียพื้นที่ทำกินและโดนรุกรานพื้นที่ (2 ตัวอย่าง) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.3 มีความต้องการปลูกสวนยางพารา เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าการปลูกสวนยางพาราทำให้มีรายได้ (10 ตัวอย่าง) ในขณะที่ยังร้อยละ 35.9 ไม่ต้องการปลูกสวนยางพารา เนื่องจากไม่มี พื้นที่ในการปลูก (18 ตัวอย่าง) รองลงมาคือ ไม่มีทุนทรัพย์ในการลงทุน (8 ตัวอย่าง) ไม่มีแรงงาน (6 ตัวอย่าง) และมีความต้องการในการทำการเกษตรอื่น ๆ มากกว่า เช่น ทำไร่ ทำนา (5 ตัวอย่าง) เป็นต้น ส่วนในด้านการได้รับประโยชน์จากศูนย์วิจัยยางหนองคายนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.7 มีความคิดเห็นว่าหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเองได้รับประโยชน์จากศูนย์วิจัยยางหนองคาย ได้แก่ การได้รับความรู้จากการจัดอบรม

เกี่ยวกับการทำสวนยางพารา การปลูกยาง การกรีดยาง (60 ตัวอย่าง) และการจ้างงานคนในหมู่บ้าน (22 ตัวอย่าง) เป็นต้น ส่วนในด้านที่ได้รับความช่วยเหลือต่อตนเอง จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 59.2 ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือหรือประโยชน์ใด ๆ ในขณะที่ร้อยละ 40.8 เคยได้รับการช่วยเหลือ จากศูนย์วิจัยยาง เช่น การเข้าร่วมอบรมการปลูกยางพารา (20 ตัวอย่าง) และเคยได้รับพันธุ์กล้ายางพารา (20 ตัวอย่าง) ในด้านผลกระทบจากการปลูกยางพารา กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด ร้อยละ 98.1 มีความคิดเห็น ว่าตนเองไม่เคยได้รับความเดือดร้อนใด ๆ จากศูนย์วิจัยยางหนองคาย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 79.6 มีความคิดเห็นว่าการมีศูนย์วิจัยยางอยู่ใกล้ชุมชนที่อาศัยอยู่ ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น เนื่องจาก ช่วยสร้างรายได้ให้อากาศดีขึ้น ร่มรื่น และเป็นแหล่งความรู้ เป็นต้น ส่วนที่เหลือน้อยละ 19.4 คิดว่าการมีศูนย์วิจัยยางไม่ได้ช่วยให้คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีเพียงร้อยละ 1.0 ที่คิดเห็นว่าการมีคุณภาพชีวิตแย่ลง

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.2 มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของตนเองไม่มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนร้อยละ 5.8 กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างฝายชะลอน้ำด้วยวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น นอกจากนี้ เกือบทั้งหมดร้อยละ 99.0 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยแสดงความคิดเห็นว่าป่าไม้ให้ความร่มรื่น ทำให้อากาศดี เป็นแหล่งหาของป่า เป็นแหล่งอาหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อม

5. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีสถานภาพเป็นตัวแทนครัวเรือน มีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกร รายได้ - รายจ่าย ของครัวเรือนเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 2,501-7,500 บาทต่อเดือน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้สิน อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า สวนยางพาราส่งผลให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ เกิดการจ้างงาน และทำให้อากาศดี ร่มรื่น ผืนดินตามฤดูกาล

6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ในส่วนของข้อเสนอแนะจากชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการ ความช่วยเหลือด้านราคายางพารา ด้านการจ้างงานคนในชุมชน การแจกกล้าพันธุ์ยางพารา การจัดอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกยางพารามากขึ้น อีกทั้งต้องการให้ศูนย์วิจัยยางหนองคายเข้าร่วม/สนับสนุนกิจกรรม ของชุมชนมากขึ้น